

داستان به روایت زنان

مروری بر کارنامه ۵ داستان نویسن زن

۱۸

دلسردی زنان در صنعت نشر ایران

مدیر انتشارات افراز در گفت‌وگو با همشهری از مشکلات امروز نشر می‌گوید

۲۰

پنجشنبه ۱ تیر ۱۴۰۲ | ۳۳ ذی‌الحجه ۱۴۴۴ | سال سی و یکم | شماره ۸۸۰۷۷

همیشه برای فرهنگ

ادبیات ایران با سیمای زنانه

گفت‌وگو با راضیه تجار، نویسنده درباره حضور زنان در عرصه داستان نویسی

نکته

تحول حاصل شده در بانوان ایران

در گفتمان امام(ره) بزرگ‌ترین دستاورد انقلاب تحول حاصل‌شده در بانوان ایران بود و این تحول بیشتر از تحولی است که در مردان حاصل شد. همچنان که ایشان تأکید می‌کنند که «اگر نهضت و انقلاب اسلامی هیچ نداشت به غیر از این تحولی که در بانوان و در جوانان ما پیدا شد، این یک امری بود که کافی بود برای کشور ما» (صحیفه امام، ج ۱۴، ص ۱۹۷).

■ ■ ■

زن، کتاب و کتابخوانی

این مسئله که زن به سمت معرفت، علم، مطالعه، آگاهی، کسب معلومات و معارف حرکت کند، باید در میان خود بانوان خیلی جدی گرفته شود. بیه آن اهمیت ندهند. (بیانست ۱۳۷۶/۰۷/۲۰) بیانست رهبر معظم انقلاب در دیدار جمعی از زنان

■ ■ ■

نام زنان ما بر تارک کتب متعدد

«مسروز وقتی مسانگاه می‌کنیم، نام زنان ما بر تارک کتب متعددی - کتب علمی، پژوهشی، تاریخی، ادبی، سیاسی، هنری - گذاشته شده؛ جزء برترین نوشته‌ها و آثار مکتوب امروز نظام اسلامی - چه مقالات و چه کتاب‌ها - نوشته‌های بانوان ما است، که این واقعا مایه افتخار است.» (بیانست رهبر معظم انقلاب در دیدار جمعی از بانوان برگزیده کشور ۱۳۹۲/۰۱/۳۰)

■ ■ ■

درخشندگی در وادی ادبیات و هنر

شهیدان و جانبازان و آزادگان زن، نمایندگان یکی از برترین قله‌های افتخارات انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی‌اند، قدرت ایمان، راه مجاهدت‌های بزرگ را به روی زنان ایرانی گشود و صحنه‌های شگفت‌انگیز و کم‌نظیری از حضور شجاعانه و فداکارانه و مبتکرانه آنان در میدان‌های شوار پدید آورد. از نظرات شورانگیز روزهای انقلاب تا دوران فراموش‌نشده دفاع مقدس و از قهرمانی در صفوف نبرد تا دل بریدن از فرزند و همسر و فرستادن آنان به پیشواز خطر و تا خدمات پشت جبهه و از حضور در جبهه علم و تحقیق و فناوری و درخشندگی در وادی ادبیات و هنر، تا هنرنمایی در عرصه‌های اجتماعی و سیاسی و مدیریت‌ها و سرانجام فداکاری در میدان سلامت و خدمت به بیماران در آزمون پون‌خط‌ر اخیر، همه همه نشانه‌های اعتلای معنوی زن ایرانی است که به برکت نظام اسلامی و درس‌های ارزشگذاری‌های اسلام پدید آمده است، (پیام رهبر معظم انقلاب به کنگره ملی «لشکر فرشتگان تاریخ‌ساز» ۱۹ اسفند ۱۳۹۹)

از راست به چپ: راضیه تجار، گلن زلفی، زینا بیروزاد، فریاد کلپور و لطفیس سلیمانی طرح همشهری/علی آزادکاری

موضوع در سال‌های اخیر کمتر دیده می‌شود، توضیح می‌دهد: «برای برداشت هر چیز، زمان نیاز داریم، خیلی‌ها هستند که دست به قلم شده و داستان‌های کوتاه و بلند می‌نویسند. آثار زیادی هم چاپ می‌شود، اما اینکه مخاطب آن را ببینند یا نه؟ مهم است. موج زمان از روی آثار رد می‌شود و خیلی از آنها به فراموشی سپرده می‌شوند. باید فرصتی داده شود.»

وی در بخش دیگر از ادبیات و داستان عامه‌پسند صحبت می‌کند؛ ادبیاتی که تعداد زیادی از بانوان به آن ورود کردند و از تجربیات و دریافت شخصی خود می‌نویسند، ضمن اینکه برای نوشتن این نوع اثر تحقیقی هم نکرده‌اند؛ بنابراین دایره واژگان‌شان نیز محدودتر است و بیشتر آثار در سطح می‌گذرد، اگر حجم وسیعی هم داشته باشد عمقش به اندازه یک بند انگشت است.

مجلات ادبی و داستان، سکوی پرتاب نویسندگان تجاری یکی از دلایل عمیق نبود برخی نویسندگان زن را نبود فضا برای محک می‌داند. نویسنده کتاب «جای خالی آفتابگردان» عنوان می‌کند: «در دوره‌های مجلات ادبی و داستانی در کشور زیاد بود، مجلاتی که بخشی از آن به نویسندگان اختصاص داشت و فرصت قلم‌زدن را به نویسندگان می‌داد؛ جایی برای عرض اندام نویسندگان و شناخت خودشان، داوری و ارزیابی توسط دیگران. اما حالا فضای مجازی جای این

خودشناسی که زنان به آن رسیدند. نویسنده کتاب «سنگ‌سور» اضافه می‌کند: «یکی از موضوعات جامعه، زنان هستند و نویسندگان زن هم به خوبی درباره قشر خودشان می‌توانند صحبت کنند؛ مانند سازی که صدای زن است و این ساز به دست خود نویسندگان زن نواخته می‌شود. به نظرم زنان نویسنده به آداب نوشتن مجهزتر هستند و آنهایی که استعداد و دانش نویسندگی دارند، بهتر و مانا تر می‌نویسند.» این نویسنده در ادامه به برخی از مشکلات و کمبودها هم اشاره می‌کند و اینکه نویسندگان زن نسل امروز باید اسلوب نوشتن را بیشتر بیاموزند و وقتی وارد عالم نویسندگی می‌شوند، متبحرانه قدم بگذارند. سطوح نوشتن در میان نویسندگان وجود دارد و اگر تنها استعداد باشد و دانش نوشتن نباشد، اثری که منتشر می‌شود اقتدرها مؤثر و مانا نخواهد بود.

آموزش فراموش نشود

نویسنده کتاب «زن شیشه‌ای» تأکید می‌کند که در کنار ذوق نویسندگی و ویژگی‌هایی که زنان نویسنده دارند، آموزش امری جدی است. یکی از موضوعاتی که تجار درباره‌اش صحبت می‌کند، فعالیت نویسندگان زن در سال‌های اخیر است. وی در پاسخ به این سؤال که ما در دهه ۸۰ نویسندگان زن فعالی داشتیم و بیشترین داستان‌ها و رمان‌های موفق از آن زنان بوده و این

یک انقلاب رمان‌نویسی در میان زنان راضیه تجار به تعداد نویسندگان فعال زن در عرصه رمان نویسی اشاره می‌کند و به همشهری می‌گوید: «با توجه به رشد جمعیت بعد از انقلاب، تعداد زنانی که به عنوان نویسنده، فعالیت مستمر و مؤثری داشتند، زیاد شد. بدون اغراق می‌توانم بگویم نویسندگان زن ۱۰ برابر شدند. به گمانم بانوان فرصت خوبی، هم از نظر هویت‌یابی و هم حضور در اجتماع داشتند و این حضور پررنگ در اجتماع باعث شد که به خودشناسی برسند و دست به قلم شوند.»

تجار در اشاره به آن ویژگی‌ها و ویژگی‌ها است: «نویسندگان زن نویسنده با توجه به این ویژگی‌ها در نگارش رمان و داستان موفق عمل کردند. داستان‌های نوشته شده توانست در این سال‌ها خودش دفاع کند. از نظر نویسنده و ناویسنده داستان نویسنده، حرف‌های انباشته شده‌ای داشتند و زنان نویسنده رویکرد جدی نسبت به شناخت خود و دیگر زنان جامعه داشته و دارند و همین باعث شده تا آثاری که خلق شده بتواند تأثیرش را بر مخاطب بگذارد و خواننده خود را پیدا کند.»

ظهور زنان داستان‌نویس در عرصه ادبیات کشور بیه‌اواخر دهه ۳۰ برمی‌گردد، اما دگرگونی‌های فرهنگی صورت گرفته در ایران پس از انقلاب، جلوه تازه‌ای از حضور زنان در این عرصه را رقم زده؛ بیه‌گونه‌ای که آثار پرشماری از آنان طی سال‌های اخیر جزو کتاب‌های پرمخاطب و شناسخته شده، بوده و خیلی از رمان‌ها و داستان‌ها توانستند علاوه‌بر دریافت جایزه‌های ادبی، جزو رمان‌های ماندگار باشند.

راضیه تجار، نویسنده کتاب «سنگ‌سور»

مجلات را گرفته که به نظرم هیچ تأثیری در ورود نویسندگان به جریان حرفه‌ای نویسندگی ندارد.»

نویسنده «گمان مبر که شعله می‌میرد» تصریح می‌کند: «مجلات ادبی بستر مناسبی برای نویسندگان تازه‌کار زن بودند؛ افسردگی که در مجلات سال‌ها می‌نوشتند و حین نگارش و چاپ داستان‌هایشان از آموزش، مطالعه و راهنمایی هم برخوردار می‌شدند و در همان مجلات محک زده می‌شدند و وقتی رمان یا داستانی از آنها منتشر می‌شد، آن کتاب پخته‌تر و مانا تر بود؛ بنابراین مجلات، آنها را برای ورود به فضای حرفه‌ای نویسندگی آماده می‌کردند.»

هنوز امیدوارم

وی اظهار امیدواری می‌کند که انتشار مجلات باز هم می‌تواند به این فضا کمک کند؛ فضایی که با شیوع کرونا و تأثیر بر زندگی مردم و معیشت‌شان باعث شد که برخی از نویسندگان هم فعالیت‌شان به حداقل برسد و وضعیت چند پاره اقتصادی کار را برای نویسندگان سخت‌تر کرده. تجار اضافه می‌کند: «وضعیت سخت‌شده، اما فعالیت‌ها همچنان پررنگ است و تنها کاری که باید کرد این است که یکبار دیگر چارچوب حرفه‌ای برایش تعریف شود و باز هم ظرفیت‌ها را شناخت و نویسندگان جوان زن از راه آموزش وارد دنیای حرفه‌ای نویسندگی شوند.»